Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, dne 19. aprila 1934. Štev. 35. Letnik LXXIV. (šol. leto 1933./34.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Čut odgovornosti

Eno najbolj perečih vprašanj našega stanu in istočasno eden izmed najtežjih problemov naše organizacije je učiteljska stalnost. Neštetokrat se je že poudarjalo, kako nujno potrebna bi bila ponovna uvedba učiteljske stalnosti, ker bi to bilo v interesu učiteljevega šolskega in izvenšolskega dela. Ne prihaja pri zadnjem v poštev le dejstvo, da bi bilo učiteljsko delo med narodom uspešnejše, ker bi imel učitelj s stalnostjo tudi neko gotovost, da bo lahko deležen sadov svojega dela, pač pa tudi iz razloga, ker bi se ne mogle vršiti z učiteljskimi premeščanji nikake zlorabe po nepoklicanih in neodgovornih faktorjih.

Vprašanje premeščanj ne bi moglo povzročati tako velikih skrbi posameznikom in organizaciji, in tudi ukinjena stalnost se ne bi mogla nikoli izrabljati v škodo učiteljstva, če bi se zavedali odgovornosti vsi oni, ki imajo, ali bolje rečeno oni, ki si lastijo vpliv na učiteljska premeščanja.

Za vsako delo, ki ga kdo izvrši prostovoljno, po lastni iniciativi, na pobudo drugih, ali da je zanj plačan, mora biti zanj tudi odgovoren. Toda tudi samo odgovornost ne zadostuje, marveč mora biti vsakdo vedno pripravljen tudi opravičiti svoj postopek.

Vsakdo, ki se kakorkoli javno udejstvuje, bi se moral zavedati svoje moralne dolžnosti, da mora biti vedno in povsod pripravljen zagovarjati vsa svoja dejanja, bodisi pred javnostjo, bodisi pred posameznikom. Dejanja, ki jih ne moremo zagovarjati, ki ne slone na temeljih pravičnosti, niso častna in poštena, kajti čast in poštenje nalagata vsakemu človeku, da vrši le to, kar lahko pred vsakomur in povsod zagovarja. Kdor se pregreši proti temu načelu in vrši dejanja, ki jih ne more zagovarjati, dejanja, ki bi se jih pred javnostjo sramoval, ter se zaradi tega skriva s svojo denuncijantsko naturo za drugega, bodisi za oblast ali merodajne činitelje, ta ni poštenjak.

In učiteljska premeščanja? Ravno tu igra veliko vlogo zakulisno delo, kajti mnogi, ki se največ ukvarjajo z učiteljskimi imenovanji in premeščanji, so v to največkrat najmanj poklicani, ker jih ne sili k temu poslu niti službena, niti kakršnakoli druga dolžnost ali potreba. Oni se ukvarjajo s tem poslom zgolj iz egoističnih in lokalnih nagibov, ker iščejo pri vsaki stvari le sebe in svoje lastne koristi, odklanjajo pa za svoje početje vsako odgovornost.

Učitelj, vesten delavec v šoli, marljiv in pravičen pri svojem izvenšolskem delu, mora trpeti, ker je v svoji poštenosti in pravicoljubnosti nehote prekrižal interese kakega vaškega mogotca. Ker je učitelj pri svojem šolskem delu povsem korekten, nacionalno neoporečen, marljiv delavec, tedaj se po redni, torej disciplinsko kazenski poti ne more odstraniti. — Kaj torej? — Poslužiti se intrige! In ljudem, ki poznajo edino svoje lastne koristi, svoje lastne interese, ni nobeno sredstvo prepodlo, prenizkotno, da le skrijejo pri tem svojo osebo, da se le odvali odgovornost na drugega. Tudi izmišljotine pridejo klevetnikom prav, če jim le morejo koristiti pri njihovih nakanah.

Takih metod in načinov se poslužujejo le ljudje, ki jim prav za prav ne pripada nikaka pravica vmešavati se v učiteljske zadeve, a oni si to pravico lastijo, skrivajo se za druge činitelje in odklanjajo vsako odgovornost za nepošteno delo.

Ugotoviti je treba, da je povsem nemogoče, da bi lajiki mogli objektivno in pravilno presojati učiteljske zadeve in pravilno ter brez škode posegati v učiteljska premeščanja. Ker pa si oni vedno bolj prisvajajo te pravice, izpodkopavajo z najrazličnejšimi napačnimi in največkrat tudi tendencioznimi podatki pravilno in zdravo postopanje z učiteljstvom. Na ta način ubijajo voljo do dela in povzročajo tudi odpor pri idealnih konstruktivnih in nacionalnih učiteljih, najboljših šolskih in izvenšolskih delavcih.

Učiteljstvo se ne odteguje, marveč celo samo zahteva, naj se vsaka nepravilnost, nekorektnost, kakor tudi vsak resničen greh učitelja napram obstoječim predpisom ugotovi in kaznuje po disciplinski poti. Toda vedno smo poudarjali in tudi sedaj poudarjamo, da mora učitelj vedeti, česa ga obtožujejo, vedeti mora, kdo ga obtožuje in imeti mora možnost zagovarjati svoj postopek, braniti svojo lastno osebo. Le ta način je pravičen in pri tem načinu bi moral nositi vedno nekdo odgovornost za obtožbo vsakega učitelja, proti kateremu bi se započel disciplinski postopek.

To bo mogoče doseči edino le tedaj, če se popolnoma onemogoči lajiški vpliv na učiteljske zadeve, na nameščanja in premeščanja. Povsem zadostno, najbolj objektivno in pravično nadzorstvo nad učiteljskim delom more vršiti le prosvetna oblast. Ta ima najboljši pregled vsega učiteljskega dela, bodisi njegovega šolskega ali izvenšolskega. Ker ima natančen pregled, more izvršiti tudi povsem objektivno presojo in prevzema za to presojo tudi vso odgovornost. Lajiki, ki nimajo vpogleda v učiteljsko delo, ga ne morejo presojati in ker niso upravičeni in tudi ker niso zmožni to delo presojati, mora učiteljstvo njih vmešavanje v učiteljske zadeve najodločneje odkloniti.

Ako se učitelj pregreši proti zakonom, naj ga obtoži oni, ki je v to edino poklican, to je posredni ali neposredni starešina, ki tudi najbolje ve, kaj je učitelj po zakonu dolžan in česa ni dolžan storiti. Je pa nadrejena prosvetna oblast, bodisi sreska ali banovinska tudi dolžna obtožiti vsakega učitelja(-ico), ki se proti zakonu pregreši, a istočasno prevzame ta oblast za obtožbo tudi vso moralno odgovornost. Iz tega je razvidno, da je le prosvetna oblast poklicana v to, da presoja, v koliko se učitelj (-ica) v posameznih primerih pregreši proti službeni pravilnosti.

Od objektivne presoje vsake najmanjše nekorektnosti, kakor tudi od pravične razsodbe v primerih večjih prestopkov je odvisno, kako se bo učiteljstvo udejstvovalo. — Vsakdo lahko greši, predvsem oni, ki dela. Ako bodo učitelji, idealni in požrtvovalni delavci v šoli in med narodom videli, kako pravično se presojajo eventualni nenamerni pogreški, se bodo s še večjim veseljem oprijeli konstruktivnega nacionalnega dela med narodom. Vsaka nepravičnost, vsaka tudi mala nekorektnost v presoji morebitnih pregrch pa ubija voljo do dela tudi v najidealnejših in najpožrtvovalnejših.

Zaradi tega nastane nujna potreba, da bi prosvetna oblast z vsemi razpoložljivimi sredstvi odstranila vse lajiške vplive na presojo učiteljskega šolskega in izvenšolskega dela in s tem onemogočila vpliv na učiteljska premeščanja. Uveljavi naj se načelo: Kdor koga obtožuje, mora prevzeti za obtožbo tudi vso odgovornost.

Kdor želi, da bo učiteljsko delo med narodom napredovalo in ne nazadovalo, mora priznati, da bi moral biti čut odgovornosti najglobljе ukoreninjen pri vseh onih, ki imajo kakršenkoli vpliv na učiteljske zadeve. Stališče učiteljstva pa je, da imej vpliv na učiteljska nameščanja le oni, ki je v to določen, torej edino prosvetna oblast. Le z uveljavljanjem tega načela in z najstrožjim upoštevanjem čuta odgovornosti pri vseh obtožbah učiteljstva bo mogoče dvigniti službeno in stanovsko moralo med učiteljstvom, dvigniti tudi veselje do vsega učiteljevega dela v šoli in med narodom.

-ž.

Jugoslovanska državna prosvetna politika

Učiteljstvu je treba dati stalnost in preurediti predpise o nameščanju in premeščanju. — Depolitizacija učiteljstva. — Nujna potreba preureditve disciplinskega postopka, ker je učiteljstvo sedaj zapostavljeno za drugim uradništvom. — Drugi državni prosvetni problemi.

(Drugi govor g. Dragoslava P. Đorđevića, senatorja in bivšega pomočnika prosvetnega ministra, v senatu 24. marca 1934.)

V splošni proračunski debati sem omenjal vzgojni problem s teoretičnega stališča in pokazal na prvo delo, ki ga je treba dovršiti, da se tudi pri nas začne vzgoja izvajati po načrtu in po določenih principih vzgojne vede.

Sedaj mi dovolite, da pokažem na podlagi svojih osebnih skušenj na gotova konkretna vprašanja iz resora ministrstva prosvete. Zadržal se bom pri tem le pri onih vprašanjih, ki se mi dozdevajo najvažnejša.

REFORMA UČNIH METOD IN UČNEGA DUHA.

Že od nekdaj se čuti potreba po neki reformi našega šolstva. Namenoma pravim, **neki** reformi, ker kakšna naj bo ta reforma, še ni pri nas povsem jasno in precizno ugotovljeno. Vzrok temu je zopet, ker se ni nikdar motrilo stvari z nekega povsem določenega kriterija vzgojne vede.

Da definiram kratko: Reforma vsakega, torej tudi našega šolstva, se lahko nanaša na več podrobnosti, ki so s šolstvom v zvezi. **Toda jedro vsega, brez česar nobena reforma nič ne pomenja, je — reforma učne metode in reforma učnega duha.**

Učna metoda — je pri pouku vse. Ako je učna metoda dobra, to je, ako je učni postopek, način podajanja nekega predmeta dober, tedaj je uspeh pouka dober. Ako je učna metoda slaba, tedaj je slab tudi uspeh in zaman vse ostalo.

V nadaljnje razlaganje tega vprašanja se ne spuščam, ker je to povsem strokovno vprašanje in ta visoki dom ni nikak pedagoški seminar, da bi se tu spuščali v podrobno razpravljanje pedagoških problemov.

PEDAGOŠKE VADNICE NA FILOZOFSKIH FAKULTETAH.

Reči hočem, da je to akutno vprašanje, ki se bo v praksi rešilo le na ta način, ako se bodo bodoči profesorji srednjih šol pripravljali **že na univerzi** za svoj učiteljski poklic. Toda ne samo teoretično, temveč tudi praktično **v pedagoških vadnicah**, ki jih bo treba osnovati pri vsaki filozofski fakulteti ravno tako, kot so osnovane vadnice pri učiteljskih šolah za učiteljstvo narodnih šol.

Ako je ves svet spoznal, da mora imeti vsaka medicinska fakulteta tudi fakultetno kliniko, kjer se bodoči zdravniki pod vodstvom svojih profesorjev vadijo v praktični uporabi medicinske vede, ali razumljivejše povedano, kjer se še kot dijaki učijo kako bodo zdravili obolele človeške organizme, ravno tako mora obstojati, naj jo tako imenujem, pedagoška klinika pri vsaki filozofski fakulteti, kjer naj se bodoči zdravniki človeške duše pod vodstvom svojih profesorjev učijo praktično uporabljati pedagoško vedo.

Čudno je, da se je pri nas že davno uvidela potreba, da ne sme nobeden bodoči vaški učitelj iti iz učiteljske šole, preden se ni tudi praktično izvežbal za svoj bodoči učiteljski poklic, radi tega že od nekdaj obstojajo pedagoške vadnice pri vseh učiteljiščih, a se ni uvidelo potrebe za bodoče profesorje srednjih šol, da bi se že na univerzi tudi praktično pripravili za svoj učiteljski poklic. Kajti naučiti se najvišjih principov in najvišje matematike še ne pomenja biti dober profesor matematike, ki naj, daleč od vsake višje matematike, nauči one male glavice v prvem razredu gimnazije seštevanja in odštevanja navadnih števil!

METODA IN DUH POUKA.

Tu naj postavim dvoje vprašanj: Zakaj ni osnovna šola mučilnica (mislim le na normalne otroke), a zakaj je srednja šola breme in mučenje? Radi tega — povem naj samo glavni vzrok — ker so se učitelji osnovnih šol teoretično in praktično pripravljali za svoj učiteljski poklic, a profesorji srednjih šol se niso pripravljali niti teoretično (pedagoško) niti praktično.

Naj nihče ne misli, da je to radi tega, ker so predmeti v osnovni šoli lažji nego v gimnaziji. V dokaz naj navedem primer iz gimnazije. Predmeti v prvem razredu gimnazije so vsekakor lažji nego predmeti v osmem razredu, pa je kljub temu težje delati z onimi zmešanimi otroki v prvem razredu gimn., nego z onimi dozorelimi mladeniči v osmem razredu gimnazije.

Isti primer je s prvim razredom osnovne šole, ki je za vsakega učitelja najtežji razred. Radi tega se, ako je to mogoče, prepušča vedno starejšim in izkušenim učiteljem ta razred. Pravilo je: čim manjši otroci, tem večji pedagoški problem, čim nižji razred, tem večje pedagoške in učne sposobnosti so potrebne učitelju.

Kar zadeva učnega duha, se v tej smeri dela v splošnem dobro, dasiravno ne na vseh šolah, posebno ne na vseh privatnih. Ta duh mora biti visoko moralen, versko toleranten in jugoslovansko nacionalen.

ZAKON O UREDITVI MINISTRSTVA PROSVETE.

Za načrtno delo in izpopolnjevanje našega šolstva je potrebno čimprej izvršiti organizacijo prosvetne centrale same, to je ministrstva prosvete.

Za tako obširno personalno ministrstvo, ki ima pri tem toliko posla s posebno mobilnim elementom kakor so učitelji, je zelo važno vprašanje razbremenitve ministra samega glede ogromnih personalnih zadev, ki ga absolutno vsega okupirajo. Ne gre tu za razbremenitev vseh vprašanj, marveč samo takih, ki jih povzročajo malenkosti in brezpomembnosti.

Nadalje, gospodje senatorji, je potrebno za tako ministrstvo, ki mora predvsem voditi prosvetno politiko, ali bolje rečeno vzgojno-izobraževalno politiko, ki se mora ukvarjati s pedagoško instruktivnim nadzorstvom nad celokupnim našim šolstvom, ki mora dajati iniciativo in stalne direktive v duhu moderne vzgojne vede, je zelo potrebno osnovati nov oddelek, ki se bo bavil izključno le s poukom — od otroških vrtcev do univerz.

Kako je neprikladna in nesodobna notranja ureditev prosvetnega ministrstva, tega pedagoškega ministrstva, se vidi iz dejstva, da sploh ne obstoja pedagoški, to je oddelek za pouk, kot poseben oddelek tega ministrstva.

Ne spuščam se v razglabljanje drugih vprašanj, ki so s tem v zvezi. Pripominjam le, da obstoja pri prosvetnem ministrstvu že od nekdaj načrt zakona o ureditvi tega ministrstva.

UČITELJSKA STALNOST.

Rekel sem, da je razbremenitev ministrstva prosvete od vseh onih mnogoštevilnih brezpomembnosti v zvezi s personalnimi vprašanji, velik problem.

Da se omogoči njega rešitev in da se odzove vsem glasno in stalno ponavljajočim se željam celokupnega učiteljskega stanu in nazadnje, da dobi prosvetni minister dovolj časa za globljo stvarno prosvetno politiko, je potrebno predvsem **zagotoviti učiteljstvu stalnost.** Ta večna premeščanja 25.000 učiteljev v državi bodo sicer vedno zasužnjevala ministra.

Po nemalih osebnih izkušnjah naj povem nekaj, kar sicer zveni kot paradoks, a ni paradoks: **Oni prosvetni minister, ki si bo z zakonom vezal roke v vprašanju učiteljskih premeščanj, bo imel najbolj proste roke glede premeščanj. Ako se z zakonom točno in precizno fiksirajo pogoji, kdaj in zakaj se sme učitelj premestiti, tedaj bo premeščanja v resnici vršil minister, ki bo izvrševal le potrebe službe in zakona, a ne kot se to sedaj godi, da povzroča premeščanja učiteljstva že vsakdo in ves svet.** (To seveda še ne pomenja, da bi bilo potrebno izključiti vsako interesiranje senatorjev in narodnih poslancev za ta vprašanja.)

Taka učiteljska stalnost ne pomenja še njihovo nepremestnost iz kakega kraja. Tega niti učitelji sami ne žele. Ta stalnost pomenja le z zakonom točno in podrobno fiksiranje pogojev, kdaj se učitelj sme premestiti in to: po svoji prošnji, po službeni potrebi, radi svoje krivde kazensko in nazadnje po potrebi kake višje nacionalne in državne politike. Ti pogoji smejo biti za učitelje zelo strogi, a bo kljub temu z njimi dosežen smoter.

Pravilna rešitev tega zelo važnega vprašanja bi silno dvignila moralo učiteljstva in bi imela zelo velik vpliv za napredek in uspeh narodnih šol. Nočem iznašati pedagoških, moralnih in političnih razlogov, ki govore za povoljno rešitev tega vprašanja.

Ako obstoja bojazen, da bi učitelji s stalnostjo isto zlorabljali v politične namene, moram poudariti, da obstoja že v sedanjem zakonu o narodnih šolah možnost, da se to prepreči. § 81. tega zakona se glasi:

»Učitelj je dolžan dajati zgled državljanske, verske, politične in kulturne strpnosti. Zato se mora izogibati vseh akcij privatnega in javnega, posebno onih docela političnega značaja, ki ga lahko privedejo do nestrpnosti. Zaradi tega učitelji ne smejo biti člani organizacij, ki so v kateremkoli pogledu škodljive smotru narodnih šol. (§ 1. zak. o nar. šolah.)

§ 1. omenjenega zakona pravi: »Narodne šole so državne ustanove, ki imajo nalogo:

da s poukom in vzgojo v duhu državnega in narodnega edinstva in verske strpnosti pripravljajo učence za moralne, vdane in aktivne člane državnega, narodnega in družabnega občestva« itd.

Poglejte, gospodje senatorji, sredstvo in način, da se prepreči kvarna politična akcija učiteljstva, četudi se jim da službena stalnost.

DEPOLITIZACIJA UČITELJSTVA.

Učiteljski stalnosti mora slediti tudi njihova depolitizacija.

Prepričan sem, da se morajo učitelji, ki vodijo v svojem poklicu najvišjo politiko moralnega in nacionalnega izobraževanja naše mladine in našega naroda, v svojem lastnem interesu in v interesu svojega vzvišenega poklica izogibati dnevne strankarske politike.

Ta dnevna, strankarska politika je iz nacionalnih, državnih in moralnih interesov koristna samo v primeru, ako je na višini, na kateri so učitelji že sedaj pri izvrševanju svojega vzvišenega poklica.

Drugačno sodelovanje učiteljstva v dnevni politiki predstavlja le povod pogostih učiteljskih premeščanj. A od citiranega § 81., do depolitizacije učiteljstva, je samo en korak

DISCIPLINSKI ODBOR V PROSVETNEM MINISTRSTVU.

Učiteljski stalnosti mora neizbežno slediti tudi ustanovitev stalnega disciplinskega odbora za presojo učiteljskih pregreškov v prosvetnem ministrstvu. Disciplinski odbor, kakršen je danes, ne ustreza svojemu namenu. To lahko izjavim kot njega triletni predsednik.

Na zadnjem svojem kongresu je učiteljstvo poudarilo zahtevo, naj bi se disciplinski pogreški učiteljstva pretresali pod vodstvom prosvetnega sveta. To bi pomenjalo ustvariti nekaj še slabšega nego je sedaj. Učiteljstvo ne ve, kakšna zmešnjava bi nastala, ako bi te posle poleg mnogih svojih drugih vršil glavni prosvetni svet. (op. uredn.: Samo predsednik discipl. odbora naj bi bil preds. Glav. Prosv. Sveta, tako se je glasil predlog — kakor je nekoč že bilo.)

Sklenjeno je: **osnovati v prosvetnem ministrstvu disciplinski odbor, katerega člani ne**